

Muhamed Dervišić *)

POPISNI KATASTAR

Ratna pustošenja tokom Drugog svjetskog rata nisu mimoišla ni evidencije katastra zemljišta i zemljišne knjige. Od ukupno 67 katastarskih srezova u Bosni i Hercegovini, sa površinom od 5.119.000 ha, uništeni su planovi i operati u 24 katastarska sreza za površinu od oko 1.700.000 ha. Od toga na površini od 1.066.829 ha uništena je i zemljišna knjiga za koje područje je bilo potrebno urediti "popisni katastar", a za područje površine od oko 700.000 ha, za koja je sačuvana samo zemljišna knjiga izrađena je revizija katastra po poznatim metodama.

Održavanje katastra zemljišta i zemljišne knjige nije vršeno od 1945. do 1953. godine iz razloga što su se te institucije tretirale kao kapitalistička obilježja.

Da bi se moglo preći na sistem oporezivanja prihoda od poljoprivrede, na bazi katastra, za 1952. i 1953. godinu, kao i da bi se zaštitila društvena svojina i spriječile uzurpacije koje su u vremenu od 1941. do 1951. godine poprimile zabrinjavajuće razmjere, trebalo je za područja sa uništenim katastrom izraditi novi katastar zemljišta.

S obzirom na zatečeno stanje katastarske evidencije i potrebe da se u što kraćem vremenskom roku ovo prevaziđe opredjeljenje je bilo izrada popisnog katastra.

Podloga za izradu popisnog katastra činile su tzv. litografske kopije austro-ugarskog premjera 1880-1885. godine u razmjeri 1:6250, a za naselja i gradove u razmjere 1:3125 i 1:1562,5 te 1:781,25, koje je posjedovala Republička geodetska uprava.

Austro-ugarski premjer (na osnovu koga su izrađene litografske kopije) je vršen grafičkom metodom na brzinu, mjestimično vrlo slabo i bez visinske predstave terena, te je njegova upotreba bila ograničena. Kao osnova ovog premjera služila je trigonometrijska mreža 1, 2, i 3. reda određena numerički, osim 4. reda koji je određen grafički. Premjer nije rađen u jedinstvenom koordinatnom sistemu, nego svaki stepenski list predstavlja poseban koordinatni sistem, a upotrebljena je poliedarska projekcija u kojoj je cijelo područje BiH podijeljeno u 65 stepenskih listova.

Terenski radovi izvršeni su po radilištima (srezovima). Broj geodetskih stručnjaka određen je zavisno od veličine sreza. Po procjeni, jedan geodetski stručnjak, za terensku sezonu, mogao je ovaj posao obaviti na površini od 10.000-20.000 ha, zavisno od parcelacije.

Jedan blok je zavisno od površine parcela, obuhvatao 30-50 parcela. Pri tome je granica bloka označena na litografskoj kopiji identificirana na terenu.

---

*) Muhamed Dervišić, geodet penzioner

U prilogu 2, za blok 82, vidljiva je korekcija ranijeg stanja usljed izvršenih uzurpacija. Granice blokova, kao i brojevi blokova, su označeni ljubičastim linijama. Numeracija blokova i objekata je vršena po općinama. U toku rada vršeno je računanje površina blokova i objekata planimetrima, zatim je izrađena rekapitulacija površina dijelova grupa i objekata i izravnane površine u okviru lista, odnosno iskazane su površine na listu (površina upisana u lijevom donjem uglu lista). Nakon toga su objedinjeni dijelovi površina grupa i objekata, u slučaju da padaju na dva i više listova.

Druga operacija na terenu je bila popis parcela unutar pojedinog bloka sa upisom posjednika, nazivom parcele, njenom površinom i kulturom u spisak parcela. Ovu operaciju su vršili tzv. popisivači. To su bili pismeniji ljudi sa mjesnog područja koji su imali nekog iskustva i koji su tokom 1946-1952.godine vršili procjene obrađenih površina. Utvrđivanje elemenata za utvrđivanje poreza vršio je popisivač zajedno sa dva poznavaoca posjeda u prisustvu posjednika. Popisivač je dolazio do površine parcele na više načina: neki su posjednici imali ranije katastarske izvratke, drugi su određivali površine svojih parcela uz pomoć takozvanog "koračala". Zbir površina koje je dobio popisivač u jednom bloku je poreden sa površinom sračunatom na planu (što popisivaču nije bilo poznato), sa dozvoljenim odstupanjem 5-7%. Potom je vršeno izravnane, a po potrebi i ponovno provjeravanje popisa unutar bloka, za slučaj da se površina nije slagala sa površinom koju je geodetski stručnjak sračunao na litografskoj kopiji.

Na primjer popisivač je vršio popis u blokovima 14, 17, 18, 16, 43, 44, 46, 49 i 50 (Prilog 1), 82, 83, 84, 85, 86 (Prilog 2), a u blokovima iz priloga 1. za blok 41, 47 i 48. Na terenu su identifikovane ove velike parcele, jer popisivač to nije bio u stanju, obzirom na konfiguraciju terena.

Na primjer, u blokovima kao što su br. 2, 20, 21 sa priloga 1., i bloku br. 4, sa priloga 2 - površine enklave i posjednike je ustanovljavao popisivač, a onda je ukupna površina bloka umanjena za površinu enklava.

Na slici 1., prikazano koračalo kojim je popisivač dolazio do površine nepravilne parcele. Popisivači su prethodno obučeni za ovaj posao, teoretski i praktično, pa je ta operacija vrlo brzo obavljena, djelimično u toku samog "blokiranja".

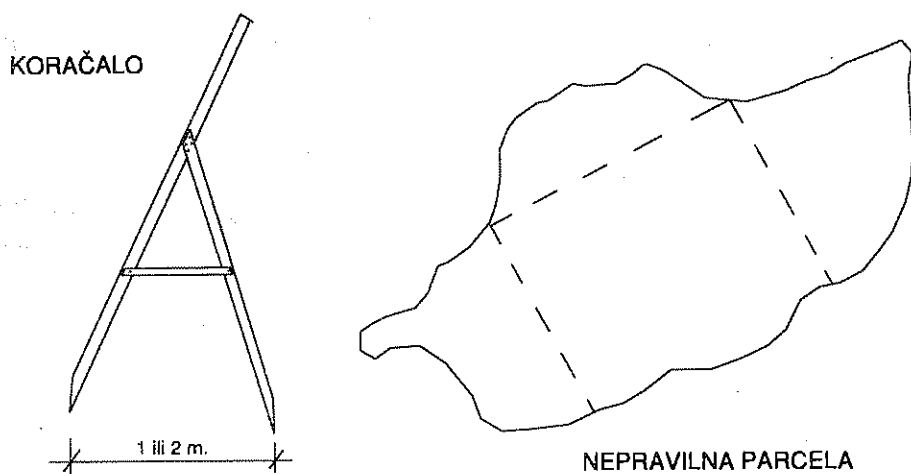
Četvrta operacija je bilo klasiranje parcela po blokovima i spiskovima koji su sačinili popisivači, a vršili je stručnjaci agronomije.

Peta operacija je bila izrada posjedovnih listova koji su sadržavali podatke o posjedniku, broj parcele (broj bloka i broj parcele unutar bloka), naziv parcele, kultura, klasa i površina. Ovu operaciju su vršili pismeniji i obučeni ljudi. Sa izradom posjedovnih listova radjene su rekapitulacije posjedovnih listova. Ukupna površina se morala slagati sa površinom katastarske opštine.

Šesta operacija je bila izlaganje podataka popisa na javni uvid.

Sve operacije su završene u istoj godini za jedan srez.

Održavanje popisnog katastra je vršeno tako što se vršio prenos parcele ili dijela parcele ili promjena posjednika u cijelosti ili u idealnim dijelovima bez diobe na terenu i to samo u svrhu oporezivanja.

Slika 1.

Poznato je da je popisni katastar vršen u vremenu 1951-1953.godine u srezovima Foča, Kalinovik, Ravno, Ljubinje, Prozor itd., a revizija katastra, gdje je bila grunтовница, u srezovima Travnik, Nevesinje, Jajce, itd.

Popisivači su identifikovali granice blokova na priručnim skicama (kopije od litografskih kopija) ili pomoću same litografske kopije.

S obzirom na sadržaj i kvalitet popisni katastar nije se mogao koristiti ni za kakve druge svrhe osim za oporezivanje. Zato je Uredbom o katastru zemljišta iz 1953.godine bilo prevideno da se na područjima sa popisnim katastrom u roku pet godina izvrši novi premjer sa vertikalnom predstavom. Nažalost, to nije svugdje urađeno, tako da se ovaj premjer u nekim opštinama koristi i danas. Kako je o ovoj metodi premjera ostalo veoma malo napisano, smatrao sam da bi bilo dobro da se i o ovome periodu geodetske aktivnosti u našoj državi ostavi zapis. Na ovoj operaciji radile su kolege Arnautović Hišam, Čizmić Dževad, Krehić Ismet, Čumurović Abdulkader, Dervišić Muhamed, Šahinpašić Nedim, Papić Milenko, Arslanagić Nusret, Klančević Nazif itd.

Literatura:

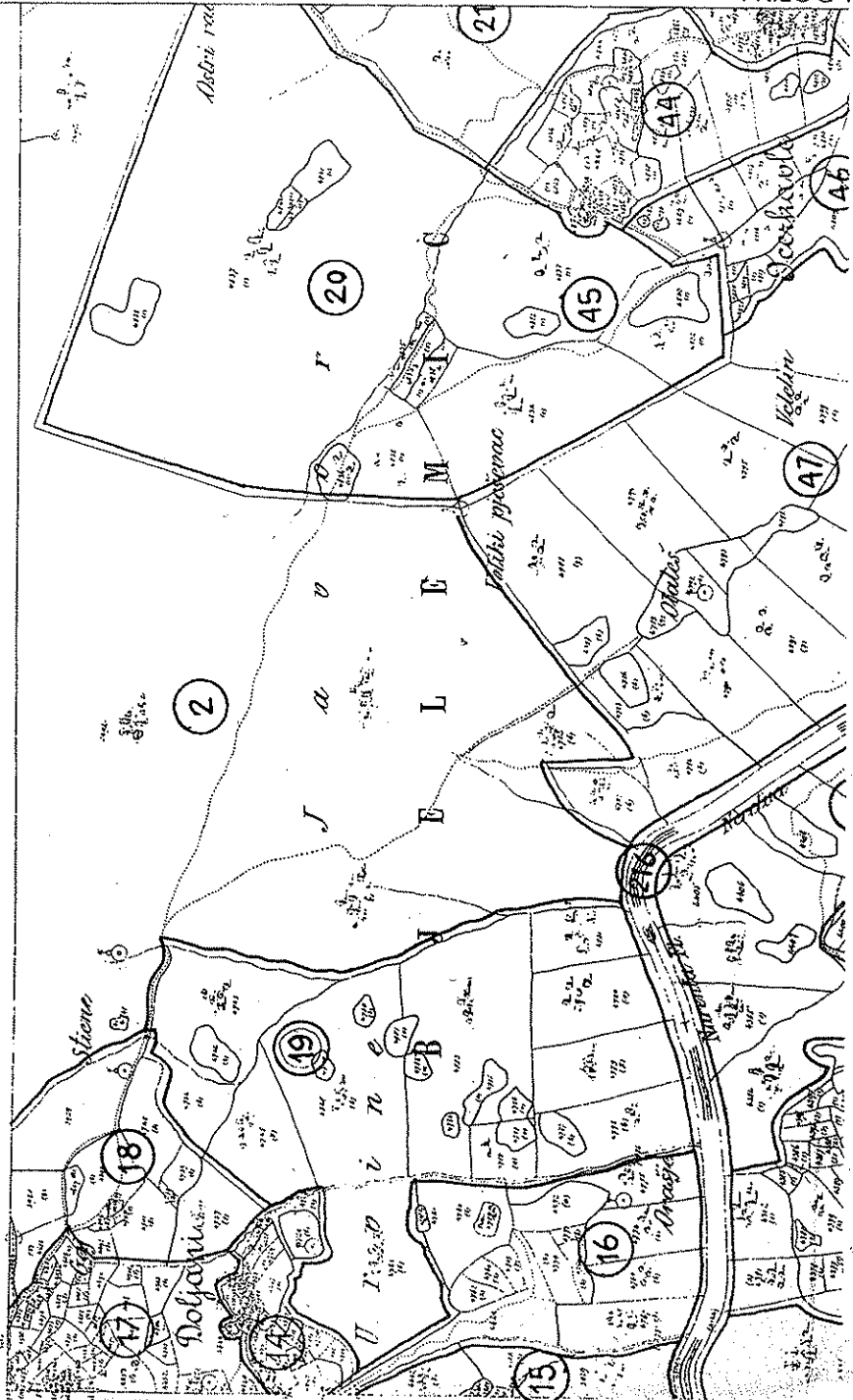
S. Kabil, O geodetskom premjeru i katastru u SRBiH, jubilarni broj "Građevinarstva", Sarajevo 1968.god.

Vermessungsjahr 1883
 3te Katastral Vermessungs Abtheilung
 k. u. k. Militär-Bezirkspostamt
 Adjutant: Joh. Seckauer

Provinz Herzegovina
 Kreis Metković
 Bezirks-Bezirkspostamt Bjelomir's Ulok
 Gemeinde Bjelomir's Ulok

Zone 32 Colonat XVIII Section 4 Viertel a. Sachz. 72

Masstab 1:500 A.S.
 1:500
 1:1000
 1:2000

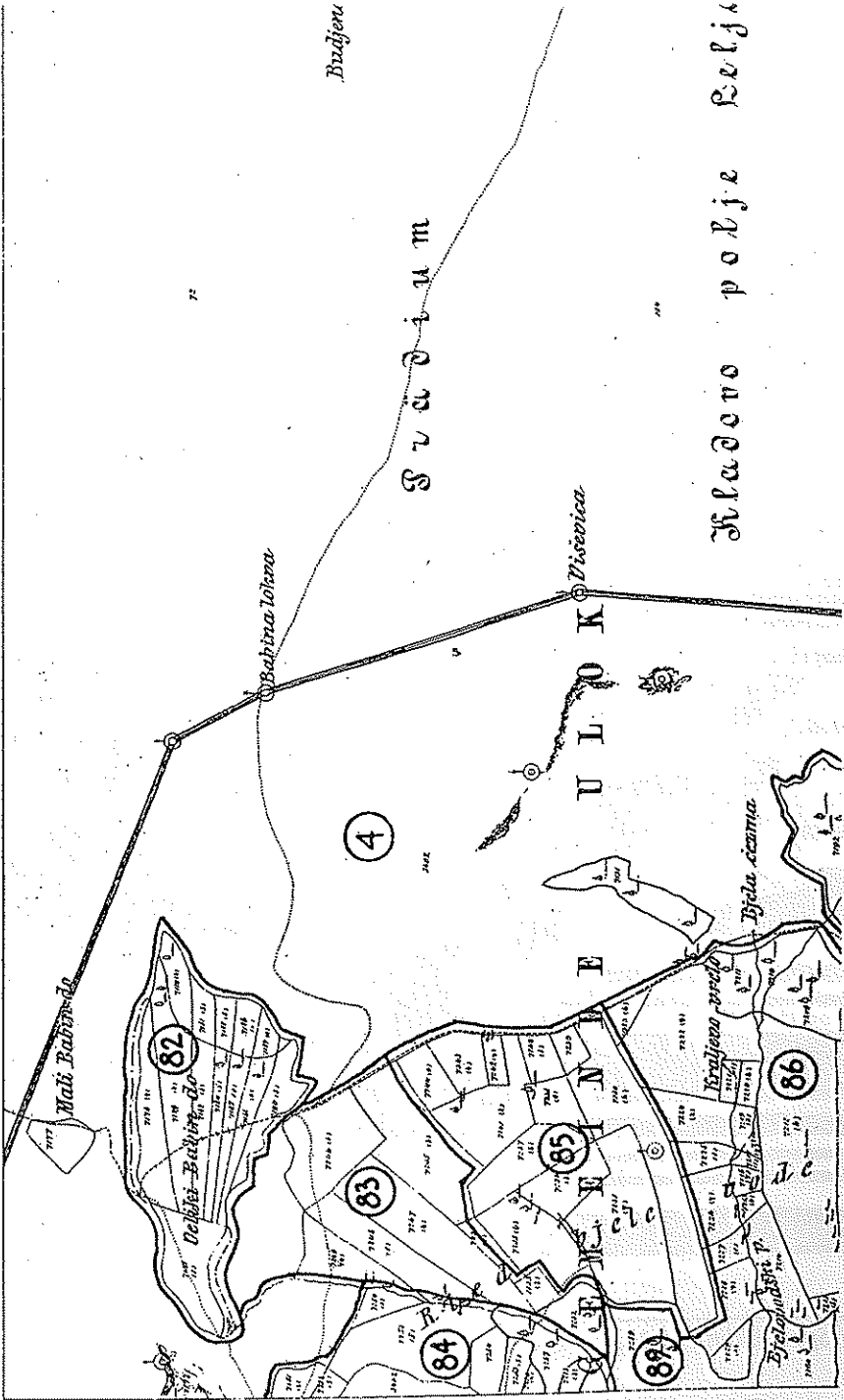

Zone 32. Colonne XIX Section 5 Viertel d. Seckall. 4

Provinz Bosnien-Herzegowina
Kreis Sarajewo, Mostar
Bezirk Foča, Exposit. 11448
Gemeinde Tlebi, 11. Filachonno polje, Inzija

Vermessungsjahr 1883
3. Katastral Vermessungs-Abteilung
Geometer-Ingen. Peter Blončić
Adjunkte: Anton, Čestak

Masstab 1:4000 A. K.

Stadono polje Belja